

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Ενότητα 6^η : Μεταθητική

Ρένια Γασπαράτου

Σχολή Ανθρωπιστικών & Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης & της Αγωγής στην Προσχολική
Ηλικία

Ρ. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Περιεχόμενα ενότητας

- Τι είναι η “μεταηθική”;
- Ηθικός Ρεαλισμός
- Ηθικός Νατουραλισμός
- Αξιολογικός Υποκειμενισμός
- Σχετικισμός
- Τελικά έχει νόημα να συζητάμε για την ηθική;

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Σκοποί ενότητας

- να κατανοήσουμε με τι ασχολείται ο κλάδος της “μεταηθικής”
- να κατανοήσουμε τις μεταηθικές θεωρίες του ηθικού ρεαλισμού, του ηθικού νατουραλισμού, του αξιολογικού υποκειμενισμού και του σχετικισμού & να συζητήσουμε τα πλεονεκτήματα & τα μειονεκτήματα κάθε θεωρίας
- να εξασκηθούμε στην φιλοσοφική μέθοδο
- να συζητήσουμε αν έχει νόημα να συζητάμε για την ηθική

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Μεταηθική

Ασχολείται με την ηθική ως αντικείμενο

Ρωτά:

- *Είναι δυνατή η διατύπωση μια ηθικής θεωρίας γενικά;*
- *Υπάρχουν ηθικές ποιότητες;*
(πού) θα πρέπει να τις αναζητήσουμε;
(πώς) θα πρέπει να τις θεμελιώσουμε;
- *Έχει τελικά νόημα να μιλάμε για ηθική;*

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Μεταηθική

Ασχολείται με την ηθική ως αντικείμενο

Κάθε ηθική θεωρία υπαινίσσεται μια μεταηθική θεώρηση για το εάν:

- είναι δυνατή η διατύπωση μια ηθικής θεωρίας
- υπάρχουν ηθικές ποιότητες
- (πού) θα πρέπει να τις αναζητήσουμε
- (πώς) θα πρέπει να τις θεμελιώσουμε
- έχει νόημα να μιλάμε για ηθική

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Μεταηθική

Ηθικός ρεαλισμός

- Υπάρχουν ηθικές ποιότητες και είναι το ίδιο πραγματικές όσο οποιαδήποτε άλλη παρατηρήσιμη ποιότητα

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Μεταηθική

Ηθικός νατουραλισμός

- Οι ηθικές κρίσεις πηγάζουν από φυσικά γεγονότα και προδιαθέσεις
  - Οι ηθικές κρίσεις πηγάζουν από γεγονότα τα οποία αφορούν τον άνθρωπο ως φυσική οντότητα και τα οποία θα μας τα εξηγήσει η επιστήμη
  - Οι ηθικοί όροι ορίζονται βάσει φυσικών όρων
  - Οι ηθικές ποιότητες επιδέχονται επιστημονική εξήγηση

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Μεταηθική

Ηθικός νατουραλισμός

- όμως, μήπως:
  - Ο νατουραλιστής δείχνει υπερβολική εμπιστοσύνη στην επιστήμη
  - Δεν μπορούμε να εξάγουμε το δέον (το τι πρέπει να πράττω) από το είναι (από το πώς πράττω)
  - Η συνεχής αναφορά στην «ανθρώπινη φύση» είναι ένας τρόπος να αποφεύγουμε τα ηθικά προβλήματα και να μην αναλαμβάνουμε την ευθύνη των πράξεών μας (J.P. Sartre, βλ. και σημειώσεις για ελευθερία της βούλησης)

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Μεταηθική

Αξιολογικός υποκειμενισμός

- Οι ηθικές κρίσεις είναι “α-νόητες”: δεν έχουν νόημα, δεν μεταφέρουν πληροφοριακό περιεχόμενο
- Εκφράζουν απλώς τα συναισθήματα και τις προτιμήσεις του ομιλητή, όπως π.χ. τα επιφωνήματα ή το “like” & “dislike”

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Μεταηθική

Αξιολογικός υποκειμενισμός

- όμως:
  - Είναι α-νόητη κάθε θεωρητική συζήτηση για ηθικά ζητήματα;
  - Αν δεν μπορούμε να συζητήσουμε θεωρητικά για τέτοια θέματα τότε πώς η κοινωνία θα δικαιολογήσει τους νόμους και τις πρακτικές της;
  - Είναι έγκυρη η θεωρία νοήματος από την οποία προκύπτει ο αξιολογικός υποκειμενισμός;

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Μεταηθική

Σχετικισμός

(α) Οι ηθικές αξίες είναι απλώς κοινωνικές συμβάσεις. Η ηθική είναι σύμβαση και ως τέτοια διαφέρει από κοινωνία σε κοινωνία και από εποχή σε εποχή

Άρα (β) δεν πρέπει να επεμβαίνουμε στην ηθική της κάθε κοινωνίας

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Μεταηθική

Σχετικισμός

- όμως:
  - Αν “όλα είναι θέμα σύμβασης”, τότε πώς συνάγονται απόλυτα συμπεράσματα όπως ότι (α) “ότι όλες οι αξίες είναι σχετικές” ή (β) “δεν πρέπει να παρεμβαίνουμε”;
  - Κάθε σύστημα αξιών υπακούει ή στηρίζεται σε κάποιες βασικές ηθικές ποιότητες (την ωφέλεια του συνόλου, την τάξη, κάποιες οργανωτικές αρχές για την κοινωνία, την «φυσικότητα» κάποιων συμπεριφορών μας). Είναι κι αυτές *εξίσου* σχετικές;

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Μεταηθική

Σχετικισμός

- όμως:
- Πώς θα ορίσουμε την έννοια της κοινωνίας;
- Αν δε μπορούμε να κάνουμε κριτική στην ηθική μια κοινωνίας, τότε:
  - πώς εξηγείται η εξέλιξη της ηθικής των κοινωνιών μας;
  - πώς μπορούμε να παρέμβουμε ώστε να αλλάξουμε κακώς κείμενα της κοινωνίας μας;

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Μεταηθική

Σχετικισμός

- όμως, μήπως:
  - Είναι ο σχετικιστής “εκτός θέματος”;
  - η ηθική φιλοσοφία είναι μια “κανονιστική” μελέτη: αναζητά τους κανόνες, τα ιδεώδη, τις αξίες που θα πρέπει να ρυθμίζουν την πράξη μας
  - η ηθική φιλοσοφία ρωτά τι *θα έπρεπε* να ισχύει, όχι τι (πράγματι) ισχύει: πώς *πρέπει* να πράττουμε
  - σε αυτό το ερώτημα δεν απαντά ο σχετικιστής

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

• Θέματα για συζήτηση

- Τι είναι τόσο ιδιαίτερο στην ηθική ώστε να αμφισβητούμε αν μπορούμε να μιλάμε για αυτή;

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

• Θέματα για συζήτηση

- Ποια είναι η σχέση της επιστήμης με την ηθική; Δείτε τις ομιλίες & συζητήστε αν και κατά πόσο η επιστήμη μπορεί να μας βοηθήσει να διαφωτίσουμε ηθικά ζητήματα:
- http://www.ted.com/talks/sam_harris_science_can_show_what_s_right?language=en
- http://www.ted.com/talks/rebecca_saxe_how_brains_make_moral_judgments?language=en

P. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

• Πηγές & βιβλιογραφικές προτάσεις

Γασπαράτου, P. (2013). *Εισαγωγή στη Φιλοσοφία*. Σημειώσεις Πανεπιστημιακών Παραδόσεων. ΤΕΕΑΠΗ, Πανεπιστήμιο Πατρών.

Nagel, T. (1989). *Θεμελιώδη φιλοσοφικά προβλήματα*. Αθήνα: Εκδόσεις Σμίλη.

Πελεγρίνης, Θ. (1997). *Ηθική Φιλοσοφία*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά γράμματα.

Σαμπατέρ, Φ. (2003). *Οι ερωτήσεις της ζωής*. Εκδόσεις Αίολος.

Savater, F. (2009). *Μιλώντας στο γιο μου για την ηθική και την ελευθερία*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Warburton, N. (2010). *Φιλοσοφία: τα βασικά*. Αθήνα: Εκδόσεις Αρσενίδη.

Ρ. Γασπαράτου

Εισαγωγή στη φιλοσοφία

Τέλος Ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου της διδάσκουσας.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Αναφοράς

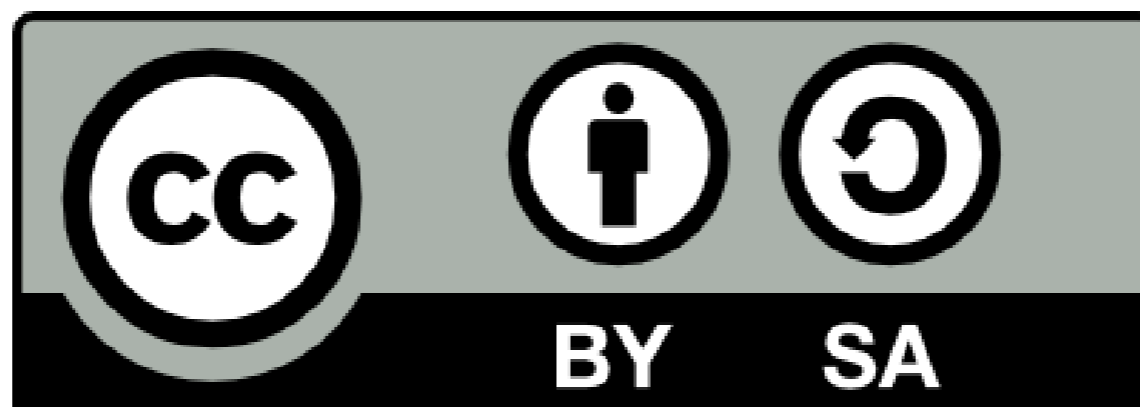
- Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Σχολή Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, Ρένια Γασπαράτου, «Εισαγωγή στη Φιλοσοφία». Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.upatras.gr/courses/PN1476/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση.

Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Σύμφωνα με αυτήν την άδεια ο δικαιούχος σας δίνει το δικαίωμα να:

Μοιραστείτε — αντιγράψετε και αναδιανέμετε το υλικό

Προσαρμόστε — αναμείξτε, τροποποιήστε και δημιουργήστε πάνω στο υλικό για κάθε σκοπό

Υπό τους ακόλουθους όρους:

Αναφορά Δημιουργού — Θα πρέπει να καταχωρίσετε αναφορά στο δημιουργό , με σύνδεσμο της άδειας

Παρόμοια Διανομή — Αν αναμείξετε, τροποποιήσετε, ή δημιουργήσετε πάνω στο υλικό, πρέπει να διανείμετε τις δικές σας συνεισφορές υπό την ίδια άδεια όπως και το πρωτότυπο